

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Niina Huru & Taru Vuollet

IDA MENEÄ PÄIVÄKOTIIN

Kuvakirja päivähoiton aloituksesta

Sosiaali- ja terveysala
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Niina Huru & Taru Vuollet
Opinnäytetyön nimi	Ida menee päiväkotiin. Kuvakirja päivähoidon aloituksesta.
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	47 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ulla Isosaari

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön toimeksiantajana oli Vaasan Metsäkallion päiväkoti. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi digitaalinen kuvakirja *Ida menee päiväkotiin*. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa työväline päiväkotiin helpottamaan päivähoidon aloitusta. Opinnäytetyö koostui kuvakirjasta, raportista ja teoriaosuudesta.

Teoriaosuudessa käsiteltiin maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta, varhaiskasvatusta, varhaispedagogiikkaa, monikulttuurisuuskasvatusta, vuorovaikutusta, osallisuutta, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja päivähoidon aloittamista. Teoriaosuudessa tarkasteltiin varhaiskasvatustilaa, varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä Bronfenbrennerin ekologista teoriaa.

Opinnäytetyön tutkimusosuus tehtiin laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusotteella. Tutkimusaineisto kerättiin Metsäkallion päiväkodin kahden lastentarhanopettajan haastattelusta ja teoreettisesta lähdekirjallisuudesta.

Kuvakirjassa käsiteltiin päiväkodin arkea päivärytmin ja päiväkotiin mukaan otettavien tavaroiden pohjalta. Sen tarkoituksena oli lieventää jännitystä sekä lapsella että huoltajilla. Kuvakirjan ulkoasu pyrittiin pitämään selkeänä ja helposti ymmärrettävänä.

ABSTRACT

Author	Niina Huru & Taru Vuollet
Title	Ida Goes to Day Care. A Picture Book about Starting Day Care.
Year	2017
Language	Finnish
Pages	47 + 2 Appendix
Name of Supervisor	Ulla Isosaari

This practice-based bachelor's thesis was made for Metsäkallio day care centre in Vaasa. The product of the thesis was a digital photographic book called *Ida goes to day care*. The purpose of the bachelor's thesis was to provide a tool for kindergarten to help with the beginning of the day care. The thesis consisted of the picture book, a report and a theoretical part.

The theoretical part included theory of immigration and multiculturalism, early childhood education, pedagogy, multicultural education, interaction, inclusion, educational partnership and starting day care. The theory section also included early childhood education legislation, an early childhood education plan and Bronfenbrenner's ecological theory.

The research method was qualitative. The material was collected by interviewing two kindergarten teachers in Metsäkallio daycare centre and also by looking at literature.

The picture book deals with the daily life of the kindergarten. Its purpose was to alleviate the tension with both the child and guardians. The aim was to make a clear and easy-to-understand picture book.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	10
	2.1 Tarkoitus ja tavoitteet	10
	2.2 Aikaisemmat tutkimukset	11
3	MAAHANMUUTTO JA MONIKULTTUURISUUS	13
	3.1 Maahanmuutto	13
	3.2 Kotoutuminen	14
	3.3 Monikulttuurisuus	15
4	VARHAISKASVATUS JA -PEDAGOGIIKKA	16
	4.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet ja tehtävä	16
	4.2 Varhaiskasvatuksen henkilöstö	16
	4.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	17
	4.4 Osallisuus	18
	4.5 Vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa	22
	4.6 Päiväkodin ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja vuorovaikutus	24
	4.7 Monikulttuurisuuskasvatus	26
5	PÄIVÄHOIDON ALOITTAMINEN	28
	5.1 Maahanmuuttajataustaisen lapsen päivähoiton aloittaminen	29
	5.2 Haasteet päivähoiton aloituksessa	30
	5.3 Kielellinen kehittyminen	31
	5.4 Kuvien käyttö oppimisen tukena	32
6	LASTEN KUVAKIRJALLISUUS	33
	6.1 Kuvat kuvakirjoissa	33
	6.2 Teksti kuvakirjoissa	33
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	34
	7.1 Suunnitelmaprosessi	34
	7.2 Menetelmälliset valinnat	34

7.3 Eettisyys ja validius	36
8 IDA MENEÄ PÄIVÄKOTIIN –KUVAKIRJAN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT	37
8.1 Aineiston analyysi.....	37
8.2 Kirjan sisältö	39
9 POHDINTA.....	42
LÄHTEET.....	44

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Lasten osallisuuden portaat Hartin (1992) mukaan.....	20
Kuvio 2. Aineistosta nostetut sisällöt kirjaan	38
Taulukko 1. Maahanmuuttoon liittyvät käsitteet	14

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kysymykset Metsäkallion päiväkodin lastentarhanopettajille.

LIITE 2. Kuvakirja.

1 JOHDANTO

Päivähoidon aloittaminen on koko perheelle uusi tilanne, mikä saattaa jännittää sekä lasta että huoltajia. Lapselle uusi kasvuympäristö tuo uusia mahdollisuuksia ja haasteita ja muutoksen tuttuun arkeen. Huoltajia voi jännittää lapsen pärjääminen ja sopeutuminen päiväkotiin.

Vaasan alueella maahanmuutto on lisääntynyt, jonka seurauksena päivähoidon asiakkaina on yhä enemmän maahanmuuttajataustaisia perheitä. Tämä tuo päiväkodeille uusia asioita, joita tulee ottaa huomioon. Uusia menetelmiä ja työtapoja tarvitaan varhaiskasvatukseen.

Ida menee päiväkotiin on kuvakirja päivähoidon aloittamisen tueksi. Perheet voivat tutustua päiväkodin arkeen yhdessä jo ennen päivähoidon aloitusta, mikä saattaa luoda turvallisuuden tunnetta uuteen ympäristöön sopeutumisessa. Kirja sisältää päiväkotiiin liittyviä asioita tarinan muodossa. Kuvakirja on suunnattu maahanmuuttajataustaisille perheille, mutta sitä on tarkoitus käyttää myös muiden perheiden kanssa.

Kuvakirja on tarkoitettu ensisijaisesti Vaasan kaupungin Metsäkallion päiväkodin käyttöön. Sisältö on suunniteltu yhdessä lastentarhanopettajien kanssa. Kirja kootaan digitaaliseen muotoon, jotta se on helposti saatavilla ja sen voi tulostaa perheille päiväkodin aloituksen yhteydessä. Kirjaa voidaan käyttää päiväkotiiin perehdyttämisessä esimerkiksi tutustumiskäynnin yhteydessä, jolloin päiväkotii tulee tutummaksi jo ennen päivähoidon aloitusta. Kuvakirja toimii huoltajien ja päiväkodin henkilökunnan yhteistyön välineenä.

Tutkimuksen teoreettisena taustana oli maahanmuuttajat, monikulttuurisuus ja varhaiskasvatus ja -pedagogiikka, josta on erityisesti nostettu esille lapsen osallisuus sekä vuorovaikutus ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Bronfenbrennerin ekologisen teorian näkökulmasta. Lisäksi teoriaosuudessa käsitellään päivähoidon aloitusta maahanmuuttajaperheiden näkökulmasta. Teoriassa korostetaan myös varhaiskasvatustilaa sekä nykyisin velvoittavaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, jotka luovat pohjan koko päivähoidon toimintaperiaatteelle.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena yhteistyössä Metsäkallion päiväkodin kanssa haastattelujen kautta. Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö. Työ koostuu kuvakirjasta päiväkotiin sekä raportista, joka sisältää kuvakirjaan liittyvän teoriaosuuden sekä sen tavoitteet, sisällöt ja toteutuksen.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

Opinnäytetyön tavoitteena on helpottaa maahanmuuttajataustaisen lapsen päivähoidon aloittamista. MLL:n (2017) mukaan päivähoidon aloitus voi aiheuttaa erilaisia tunnetiloja niin huoltajissa kuin lapsessakin. Se voi aiheuttaa iloa ja innostusta mutta myös pelkoa ja epävarmuutta tulevista.

On huomattu, että vaasalaisissa päiväkodeissa ei ole käytössä opinnäytetyön tuotoksen kaltaista työvälinettä. Päiväkodin aloitukseen liittyvää materiaalia löytyy esimerkiksi internetistä, mutta siitä ei ole koottua, helposti saatavilla olevaa teosta. Maahanmuuttajat tarvitsevat tukea päivähoidon aloituksessa, koska yhteistä kieltä ei välttämättä ole.

Kun maahanmuuttajalapsi aloittaa päivähoidon, se tuo mukanaan erityisiä haasteita niin lapsen, päiväkodin kuin huoltajienkin näkökulmasta. Päälimmäisenä esille nousee kielikysymys. Lapset usein löytävät yhteisen sävelen ilman kieltäkin leikin kautta. Kuitenkin porukkaan osalliseksi pääsemiseksi yhteinen kieli on merkittävä tekijä. Jos huoltajilla ja päiväkodin työntekijöillä ei ole yhteistä kieltä, se voi nousta haasteeksi. Yhteisen kielen puuttuminen voi tuoda mukanaan erilaisia käytännön haasteita. (Pernaa 2014.)

2.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Kuvakirjan tavoitteena on helpottaa jännitystä, joka liittyy päivähoidon aloitukseen sekä lapsella että huoltajilla. Kirjan tarkoitus oli toimia myös päiväkodin henkilökunnan ja huoltajien yhteistyön välineenä. Kuvakirja on suunnattu maahanmuuttajataustaisille ja erityistä tukea tarvitseville perheille, mutta se soveltuu käytettäväksi myös perheissä, joissa ei ole erityisen tuen tarvetta.

Opinnäytetyön tuotoksen tarkoituksena oli tuottaa työkalu päiväkotiin. Sen tavoitteena on helpottaa pääasiassa maahanmuuttajalapsen päiväkodin aloittamista. Maahanmuuttajalapsen huoltajille voi olla epäselvää, millaista suomalainen päiväkotiarkea on ja mitä pitää ottaa huomioon. Tuotoksesta käy ilmi päiväkodin arkeen liittyviä asioita niin, että sekä lapsi että huoltaja saavat selville ja ymmär-

rystä. Tuotoksen tavoitteena oli myös edistää huoltajien ja päiväkodin henkilökunnan välistä yhteistyötä.

Tuotos voi auttaa lasta tunnistamaan ja oppimaan päiväkodin rytmiä ja rutiineja. Kuvat voivat olla apukeinoina myös päiväkodin arjessa, jolloin tuotos tukee paremmin ja nopeuttaa lapsen mukaan pääsemistä. Tutustuttuaan tuotokseen ja ymmärtäessään paremmin, mitä päiväkodissa tapahtuu, huoltaja saattaa pystyä turvallisimmin mielin jättämään lapsensa päivähoitoon. Lapsi kokee olevansa osallinen ja aktiivinen toimija omassa elämässään, kun hänelle annetaan tietoa ympäristöstä ja toiminnasta, johon hän osallistuu. Tuotos helpottaa tiedon antamista ja näin olen parantaa lapsen osallisuutta.

Kuvakirja toteutettiin Metsäkallion päiväkodin toiveiden mukaan ja heille käytettäväksi päivähoiton aloitukseen. Haastattelujen perusteella määräytyi kirjan sisältö ja siinä huomioitavat asiat. Haastatteluissa saatiin päiväkodin näkökulma siihen, mitkä asiat koettiin tärkeiksi tietää päivähoiton arjesta ja mitkä asiat helpottaisivat lapsen sopeutumista uuteen ympäristöön. Lisäksi haluttiin lisätä vanhempien tietoisuutta päivähoitoon liittyvistä asioista.

Tarkoituksena on, että kuvakirja jaettaisiin perheille mahdollisella kotikäynnillä tai päiväkotiin tutustumisen yhteydessä. Perhe voi yhdessä tutustua kirjaan, jolloin he saavat paremman kuvan siitä, mitä odottaa.

2.2 Aikaisemmat tutkimukset

Maahanmuuttajanäkökulmaisia tutkimuksia varhaiskasvatukseen on tehty suhteellisen paljon. Myös erilaisia oppaita maahanmuuttajille päivähoiton aloituksesta on tehty, mutta ne on tehty kirjalliseen muotoon. Joitakin oppaita oli tuettu myös kuvilla. Karjala, Koskinen ja Sinkko (2011) ovat tehneet AMK-opinnäytetyönä oppaan Turun kaupungin varhaiskasvatukseen, joka toimii työvälineenä päiväkodeille Varissuo-Lausteen alueella. Heidän tutkimuksessaan kävi ilmi, että alueen maahanmuuttajavanhemmat kokivat hankalana sen, että ohjeet esimerkiksi sään mukaisesta vaatetuksesta annettiin vain suullisesti. Oppaaseen oli koottu teksti

tärkeiksi koetuista asioista päivähoiton aloituksessa ja oppaassa oli myös muutama kuva.

Ojanperä (2016) on tehnyt Seinäjoelle samankaltaisen oppaan Seinäjoelle opinnäytetyönään. Hänen tutkimuksensa mukaan maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät kaikki tieneet, mitä päiväkodissa tapahtui. Tietoa saatiin vanhemmilta hakutilanteissa, mutta sitä ei aina ymmärretty kielimuurin takia. Tutkimuksessa todettiin myös, ettei henkilöstö tiennyt, mitä vanhemmat tiesivät päiväkodin perusasioista. (Ojapuska 2016, 44.) Oppaassa oli esitelty päiväkodin arkea tekstin avulla.

Maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kommunikoinnin helpottamiseksi Ritosalo (2010) on koonnut kuvakirjan Papunetin kuvatyökalun kuvista. Opas sisältää teemoittain jaoteltuja kuvia ja niiden suomenkielisiä sanoja. Hänen tutkimuksensa mukaan apukeinoja tarvittiin väärinkäsitysten välttämiseksi ja kuvat olivat hyvä apukeino kommunikoinnin edistämiseksi. (Ritosalo 2010, 20–24.)

Päivähoidon aloituksesta on myös tehty kuvakirja, joka etenee tarinallisesti, mutta sitä ei ole suunnattu maahanmuuttajaperheille. Anttila ja Haapala (2010) ovat tehneet opinnäytetyönään kuvakirjan yksilöllisesti Upseerin päiväkodille Kymenlaakson alueelle.

3 MAAHANMUUTTO JA MONIKULTTUURISUUS

Migraatio eli muuttoliike tarkoittaa muuttamista eri valtioiden välillä tai valtion sisällä. Muuttoliikkeelle eli siirtolaisuudelle löytyy useita eri syitä, kuten taloudelliset vaikeudet, sota tai ympäristötuhot. (Paavola & Talib 2010, 19.)

Suomessa väestöllisen monimuotoisuuden kanssa ollaan eletty vasta kaksi vuosikymmentä. Toisin kuin usein ajatellaan, maahanmuuttajan sopeutumisprosessi on kaksisuuntainen. Suomalaisen yhteiskunnan on löydettävä toimintatapoja, jotka toimivat muuttuvassa tilanteessa. Maahan asettuminen voi olla pitkäkin prosessi ja yhteistä kaikille maahanmuuttajille on se, että muutos on stressaava tapahtuma. Myös maahanmuuton syy voi tehdä kokemuksesta positiivisen tai negatiivisen – toinen muuttaa opiskelun, perheen tai työn perässä, kun taas toinen henkeä uhkaavan tilanteen vuoksi. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 5–6; Schubert 2013, 63.)

Varhaiskasvatuksessa eri kulttuuri- ja kielitaustaisella lapsella tarkoitetaan sekä saamelaisia, romaneja ja viittomakielisiä että maahanmuuttajataustaisia lapsia. Heidän täytyy saada kasvaa monikulttuurisessa ympäristössä kunnioittaen omaa kulttuuriaan ja samalla kasvaen suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.) Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt, ja lasten elämä on muutenkin muuttunut aiempaa globaalimmaksi. YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa lasten tasa-arvoinen kohtelu, oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä kaikenlaisen syrjinnän kieltäminen on sopimuksen kantava periaate. (Eerola-Pennanen 2011, 233.)

3.1 Maahanmuutto

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on siirtynyt maasta toiseen oleskelyyn (Karasma 2012, 15). Käsitteeseen liittyy viittaus henkilöstä, joka on syntynyt ulkomailta (THL 2017 a). Maahanmuuttajan määritelmä on moniselitteinen, koska sillä voidaan selittää esimerkiksi turvapaikanhakijat, pakolaiset, työvoimasiirtolaiset, paluumuuttajat sekä ulkomailta adoptoidut henkilöt (Söderling 2013, 17; Hame & Vataja 2011, 8). (ks. Taulukko 1).

Taulukko 1. Maahanmuuttoon liittyvät käsitteet

Käsite	Selitys
Ulkomaalainen	Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen
Maahanmuuttaja	Suomeen muuttanut henkilö
Siirtolainen	Suomeen työn perässä muuttanut henkilö
Pakolainen	Suomeen muuttanut henkilö, joka pelkää joutuvansa vainotuksi kotimaassaan
Turvapaikanhakija	Henkilö, joka hakee oleskelulupaa ja suojaa Suomesta
Paluumuuttaja	Ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen ulkomailla asumisen jälkeen

Maahanmuutto ja maahanmuuttajien määrä Suomeen tulee todennäköisesti lisääntymään, sillä väestönkasvu nopeutuu maailmalla (Paavola & Talib 2010, 23). Suomen väestöstä vuonna 2015 339 925 oli ulkomaalaistaustaista henkilöä. Tämä on 6,2 prosenttia koko Suomen väestöstä. Alle kouluikäisiä (0-6-vuotiaita) maahanmuuttajalapsia oli 7,9 prosenttia kaikista Suomen alle kouluikäisistä. (Tilastokeskus 2016.)

3.2 Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan sitä, että maahanmuuttaja kokee olevansa yhteisön täysivaltainen jäsen. Tavoitteena kotoutumiselle on, että maahanmuuttajalla on uudessa yhteisössä tarvittavia tietoja ja taitoja. (THL c 2017.)

Kotoutumisen edistämisen lain tarkoituksena on edistää edellä mainittuja asioita. Sen tavoitteena on tukea ja edistää maahanmuuttajan aktiivista osallisuutta suomalaisen yhteiskuntaan. Lain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta väestön kesken. (L1386/2010.)

Maahanmuuttajan täysivaltaisen yhteisön jäsenyyden lisäksi hänen mahdollisuuksiaan omaan kulttuuriin ja kielen ylläpitämiseen on tuettava (L1386/2010).

Alitolppa-Niitamon & Säävälän (2013, 7) mukaan kotoutuminen on tapahtumaketju. Maahanmuuttaja oppii tietojen ja taitojen lisäksi myös luomaan sosiaalisia verkostoja. Maahanmuuttajan kotoutumisen edellytyksenä on, että valtaväestön toimintatavat ja asenteet sen mahdollistavat. On annettava tilaa erilaisuudelle sekä unohdettava syrjiminen ja eristäminen.

3.3 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuuden käsite ei ole yksiselitteinen. Usein sillä tarkoitetaan kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta, eli eri kieliä, eri kansallisuuksia, eri uskontoja, erilaisia arjen toimintakäytäntöjä ja erilaisia vapaa-ajanviettotapoja, normeja sekä perhesuhteita. Monikulttuurisuudella voidaan viitata myös multikulturalismiin eli poliittiseen ajatustapaan. Multikulturalismin mukaan yhteiskunnassa on edistettävä vähemmistöjen mahdollisuuksia omiin toimintatapoihinsa sekä vahvistettava heidän erillisyytään muista. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 7.)

Usein monikulttuurisuus ymmärretään niin, että se tarkoittaa vain maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia. Se on kuitenkin huomattavasti laajempi käsite. Jotta väärinkäsityksiltä voidaan välttyä, monikulttuurisuuskeskustelussa on tärkeää määritellä, mitä termillä tarkoitetaan. Usein monikulttuurisuudella viitataan ryhmien välisiin suhteisiin. Monikulttuurisuus voi sekä tarkoittaa yhteiskunnan tilannetta, mutta myös sitä, että tietyssä maassa asuu eri kulttuureihin kuuluvia ihmisiä. (Paavola & Talib 2010, 11, 26.)

4 VARHAISKASVATUS JA -PEDAGOGIIKKA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan alle kouluikäisen lapsen kasvatusta (Heikka, Hujala & Turja 2009, 4). Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuus, jossa painotetaan pedagogista otetta. (Heino-nen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 21.) Päiväkodissa toteutettu toiminta perustuu varhaiskasvatukseen lakiin (L 19.11.1973/36). Sitä ohjaa myös Opetushallituksen laatima valtakunnalliset varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet, sen pohjalta laadittu paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapselle laadittu henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (Opetushallitus). Varhaiskasvatusta toteutetaan kuntien, yksityisten, seurakuntien tai järjestöjen järjestämissä varhaiskasvatustalveissa, joita voivat olla päiväkodit, avoin toiminta sekä perhepäivähoito. Varhaiskasvatuksen arvot perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin, ohjaaviin asiakirjoihin ja kansallisiin säädöksiin. (Reunamo 2007, 101–102.)

4.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet ja tehtävä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2016,14) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja, jolloin ryhmässä toimiminen ja muiden ihmisten kunnioittaminen edistyvät. Lapsien kunnioitusta ja ymmärrystä kulttuuriperinnettä ja eri kielellisiä, kulttuurillisia sekä uskonnollisia taustoja kohden edistetään. Varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsen mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. (L 19.1.1973/36.) Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lasten osallisuus vahvistuu varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen kautta. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea huoltajia kasvatustyössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14.)

4.2 Varhaiskasvatuksen henkilöstö

Varhaiskasvatuksen henkilöstö on moniammatillinen työyhteisö, joka rakentaa yhteistä toimintakulttuuria arvojensa ja toimintatapojensa pohjalta. Päiväkodin

henkilökuntaan kuuluu työntekijöitä eri toimenkuvilla, nimikkeillä ja koulutuksilla. Varhaiskasvatuksen työntekijä voi olla muun muassa lastentarhaopettaja, lastenhoitaja, avustaja, erityislastentarhaopettaja tai päiväkotiapulainen. (Reunamo 2007, 102–103.) Jokainen ammattiryhmä tuo omaa ammattitaitoaan kasvatukseen ja osallistuu toiminnan sisältöjen kehittämiseen. Päiväkodin vastuualueet tulee jakaa työntekijöiden kesken, jotta työ selkiytyy. (Järvinen & Mikkola 2015, 62–63.)

Euroopan opettajajärjestöjen yhteistyöjärjestö ETUCE:n kannanoton mukaan korkeasti koulutetut ammattilaiset ovat tärkein tekijä laadukkaan varhaiskasvatuksen luomisessa. He mahdollistavat lapselle terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön, jossa lapsi saa leikkiä ja toteuttaa itseään luovasti. Lastentarhanopettajien tehtävänä on kunnioittaa lasta ja valmistaa häntä elämään. (Heinonen ym. 2016, 27.)

4.3 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Pedagogiikka on varhaiskasvatuksessa ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen toteuttamiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.) Varhaiskasvatuspalveluille säädetyt tehtävät määrittelevät ja muokkaavat niissä toteutuvaa pedagogiikkaa. Varhaiskasvatukseen on määritelty, ketkä työskentelevät palveluissa ja millainen asema heillä on pedagogiikan toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen toiminnan säätelystä huolimatta kasvattajilla on valtaa päättää arjessa toteutettavasta pedagogiikasta. (Karila 2013, 9.) Suomalainen varhaiskasvatus on saanut pedagogisen taustansa Fröbelin kasvatusmallista. Fröbelin ajatusmallin mukaan leikin merkitys lapsen kehityksen kannalta korostui sekä lapsen näkemistä aktiivisena toimijana pidettiin tärkeänä. (Roos 2016, 52.)

Pedagoginen vastuu on lastentarhanopettajalla, mikä tarkoittaa sitä, että hän ohjaa tiimin muita kasvattajia käyttämään pedagogisia menetelmiä. Hän sekä jakaa osaamistaan että oppii muilta. Kuitenkin koko tiimillä on vastuu siitä, että hyvää pedagogiikkaa toteutetaan päivittäin. (Järvinen & Mikkola 2015, 62.)

Pedagogiikka on merkittävä osa jokaista päivän hetkeä. Lapsen toimimista ryhmässä helpottaa organisoitu ja hyvin suunniteltu arki. Päiväkodin rytmin tulee olla säännöllinen ja ennakoitava, mutta kuitenkin samaan aikaan sen on pystyttävä muuttumaan eri tilanteiden mukaan. Ohjatun toiminnan lisäksi pedagogiikkaa on toteutettava ulkoilussa, siirtymätilanteissa, lepohetkillä ja ruokailussa. (Järvinen & Mikkola 2015, 52.)

Pedagoginen ote on vähitellen vakiinnuttanut paikkaansa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Lapsen ja aikuisen valtasuhde on myös samalla ollut murroksessa – lasta pidetään nyt aktiivisena ja aloitteellisena toimijana. Lapsi aktiivisena vuorovaikutuksen osapuolena ja oman maailmakuvansa rakentajana on kirjattu varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaaviin asiakirjoihin. (Turja 2011, 43–44.)

4.4 Osallisuus

Osallisuudella tarkoitetaan yleensä sitä, että ihminen tuntee kuuluvansa osalliseksi johonkin yhteisöön. Tasavertaisuus, huolenpito ja tunne omiin asioihin vaikuttamisesta kuuluvat osallisuuden käsitteeseen. (THL 2017 b; STM 2017). Turvattu toimeentulo, hyvinvointi, mahdollisuus työhön ja koulutukseen sekä sosiaalisiin suhteisiin ovat yhteiskunnallisen osallisuuden edellytyksiä (THL 2017 b.)

Lasten ja nuorten osallisuus eli mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin on turvattu laissa. Suomen perustuslaissa todetaan, että lasten tulee saada vaikuttaa omiin asioihinsa ja heitä tulee kohdella tasavertaisesti (L 11.6.1999/731.) Kuntalaisille turvataan osallistumismahdollisuudet oman kuntansa toimintaan. Tätä toteutetaan esimerkiksi selvittämällä kuntalaisten mielipiteitä päätöksiä tehdessä ja kehittämällä palveluja kuntalaisten kanssa. (L 410/2015.) Lastensuojelulaissa on säädetty lasten ja nuorten osallisuudesta. Lapsen tulee saada tietoa häntä koskevissa asioissa ja hänen tulee myös saada vaikuttaa ja ilmaista mielipiteensä niihin. (L 417/2007.) Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on tämä samainen asia säädetty. Lapsella on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa joko edustajan tai asianomaisen kautta tai suoraan oman kertomansa kautta. (YK yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989).

Varhaiskasvatuslain tavoitteisiin lukeutuu lapsen osallisuuden toteuttaminen päiväkodissa (L19.1.1973/36). Syksyllä 2017 käyttöön otettu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä toimia lapsen osallisuuden toteutumiseksi. Lapsen osallistumista ja vaikuttamisen taitoja vahvistaa henkilöstön osaava toiminta. Lapsia tulee kuunnella ja kohdata arvostavasti sekä heidän tarpeisiinsa vastata. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.) Katajan (2014) mukaan osallisuuden tavoitteina voidaan pitää lapsien kasvattamista aktiivisiksi, itseensä luottaviksi, ajatteleviksi ja toiset huomioon ottaviksi yksilöiksi (Roos 2016, 54). Lapsi on päiväkodin aloituksessa liittynyt uuteen yhteisöön, jonka käytäntöihin hän tutustuu. Kun lapsi on vuorovaikutuksessa toisiin yhteisön lapsiin ja aikuisiin, osallisuus alkaa rakentua. Lapsen ideoihin tulee suhtautua kannustavasti ja lapsi saa olla mukana tekemässä päätöksiä ja valintoja arjessa. (Järvinen & Mikkola 2015, 17.)

Kuvio 1. Lasten osallisuuden portaatt Hartin (1992) mukaan.

Osallisuuden toteutumiseen liittyy vahvasti aikuisen ja lapsen valtasuhde. Lapsen osallisuus on riippuvainen siitä, kuinka paljon vaihtoehtoja ja tietoja hän saa omaa elämäänsä koskettavista asioista. Se missä määrin lapsi tietoa saa, vaikuttaa lapsen valtaistumiseen, joka on yksi tekijä osallisuuden toteutumisessa. Kuvion 1 alimmat portaatt eivät ole osa osallisuutta vaan niissä aikuinen on päättänyt ja manipuloinut lasta haluamaansa suuntaan. Varsinaisilla osallisuuden alimmilla portailla lapsi voi vaikuttaa asioihin, mutta aikuinen päättää minkälaisiin ja missä tilanteissa hän tähän pystyy. Ylimmillä portailla lapset voivat suunnitella omia projekteja ja tehdä aloitteita aikuisen kanssa. Osallisuuden ylin porrast ja tavoitte on yhteistoiminnallisuus ja dialogisuus lapsen ja aikuisen välillä. (Turja 2010, 26–28.) Valtaistumisen käsitteen lisäksi osallisuuden toteutumiseen vaikuttaa vaikuttamisen kokemus; pystyykö lapsi vaikuttamaan yksilöllisesti tai ryhmän laajuisesti, ajalli-

nen ulottuvuus; vaikuttaako hetkittäin vai pysyvästi, sekä kokemuksellisuus eli sitoudutaanko toimintaan (Roos 2016, 90). Aloitteiden ja toiminnan suunnittelun lisäksi osallisuuteen kuuluu myös toiminnan toteutus ja arviointi aikuisten kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 24). Henkilöstön tulee dokumentoida toimintaa, kerätä lapsilta tietoa ja jakaa sitä muille työntekijöille. Tietoa tulee käyttää myös pedagogisen keskustelun pohjana, jotta toiminta kehittyisi toivottuun suuntaan. (Roos 2016, 94.)

Osallisuuden toteutumisen erilaisia haasteita tuo sen määritelmä. Osallisuus arjen pedagogiikan pohjana nähdään eri asiana kuin lasten kuuleminen ja osallisuus hetkittäisestä näkökulmasta. Nämä eri ulottuvuudet tuovat omat haasteensa osallisuuden toteutumiselle. Kun puhutaan yksittäisistä arjen hetkistä voi osallisuuden toteutuminen riippua yksittäisestä kasvattajasta. (Roos 2016, 91.) Kasvattajan oman lapsikäsitteksen muuttuminen tai muuttumattomuus vaikuttaa osallisuuden toteutumiseen (Järvinen & Mikkola 2015, 17). Myös kasvattajan tapa olla vuorovaikutuksessa lasten kanssa ja hänen omat toimintatapansa ja asenteensa voi tuoda haasteita siihen (Roos 2016, 91). Pedagogisen perustan kautta tarkasteltaessa katsotaan osallisuuden toteutumista koko päiväkotiarjessa ja yhteisössä. Jotta osallisuus toteutuisi, tarvitaan työyhteisöltä arviointia sekä halua ja taitoa kerätä lapsista tietoa arvioinnin tueksi. Arvioinnin kautta tehtyjä sopimuksia on kaikkien noudatettava, jotta osallisuus mahdollistuu. (Roos 2016, 91-92.) Päivähoitopäiviin tulee saada väljyyttä, jotta uusien työmenetelmien ja lasten mukaan ottaminen suunnitteluun ja arviointiin onnistuu. Kasvattajalla tulisi olla aidosti aikaa kuulla lasten ehdotuksia ja aloitteita. (Järvinen & Mikkola 2015, 17.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen osallisuuden toteutumisessa tärkeässä asemassa on kasvattajan toiminta. Kasvattajan ammattitaitoon kuuluu pohtia, kuinka lapsen, joka ei osaa suomen kieltä, toiveet ja ajatukset saadaan selville ja kuinka lapsi niitä ilmaisee. Lapsen puhe ja aloitteet tulee huomioida arjessa. (Halme & Vataja 2011, 25.)

4.5 Vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutusta tapahtuu silloin kun ihmiset ovat toistensa seurassa. Se voi olla joko tietoista vuorovaikutusta tai tiedostamatonta. Vuorovaikutus ei aina ole kielellistä vaan sitä voidaan toteuttaa esimerkiksi ilmeiden ja eleiden kautta. Kommunikointi eli aloitteellisuus ja toisten aloitteisiin vastaaminen, yhteisölliset taidot ja ongelmanratkaisu kuuluvat vuorovaikutustaitoihin. (Koivunen & Lehtinen 2015, 175.)

Päiväkotien arjessa vuorovaikutusta tapahtuu usealla eri tasolla. Ilmapiirin tulee olla kaikilla eri tasoilla vuorovaikutukseen kannustavaa, jotta se voi toteutua laadukkaasti. Kyseessä on siis aikuisen ja lapsen keskinäisen vuorovaikutuksen lisäksi lapsien vertaissuhteista ja ryhmätilanteista. (Roos 2016, 5.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2016, 29) mukaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kuuluu päiväkodin henkilökunnan välisen yhteistyön lisäksi vuorovaikutus huoltajien kanssa. Ahosen (2017, 59) mukaan lapsi rakentaa kuvan itsestään vuorovaikutuksen kautta. Lasten kanssa työskennellessä nonverbaalinen vuorovaikutus korostuu, sillä lapsi tulkitsee aikuisen kehosta, ilmeistä, katseesta ja äänenäyvystä enemmän kuin puhutuista sanoista.

Lapsen harjoitellessa vuorovaikutustaitojaan, aikuisen on otettava vastuu sen toteutuksesta. Vuorovaikutustilanteissa lapsi opettelee itsensä ilmaisua, ajatustensa kertomista sekä vastuun ottamista (Roos 2016, 54–55.) Hän opettelee myös säätlemään omaa toimintaansa ja tunteitansa. Kasvattaja opettaa lasta hallitsemaan tunteita kuten kiukkua ja surua omalla toiminnallaan lohduttajana tai rajoittajana. Hänen tulee olla lapsen turvana ja omata empatiakykyä, jotta vuorovaikutus lapsen kanssa on lasta tukevaa. (Koivunen 2009, 50.) Sensitiivisen kasvattajan vuorovaikutus lapsen kanssa on säätelevää, tyydyttävää ja rikastuttavaa. Kasvattaja osaa tällöin rauhoittaa lasta ja ottaa vastaan tunteita, tyydyttää fyysisiä ja emotionaalisia tarpeita yhtäaikaisesti sekä innostua lasten ajatuksista ja tukea lapsen aloitteita. (Koivunen & Lehtinen 2015, 174.) Varhaiskasvattajan on tarkasteltava, että jokainen lapsi saa aikaa kertoa ajatuksiaan. Lapsen kieli ja ajattelu kehittyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä muiden lasten että aikuisten kanssa. Jotta

vuorovaikutustaidot kehittyvät, lapsella tulee olla mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja vuoropuheluun. Jos päivähoidossa on tilanteita, jolloin lapsen puhumista rajoitetaan, voi olla hyvä miettiä, miksi ja miten niin tehdään. On myös syytä pohdita, onko olemassakaan tilanteita, joissa lapsen eivät saisi tuoda mielipiteitään esille. Kielen täytyisi vahvistaa oppimista, eikä se saisi vain ympäröidä lasta. Ammatitaitoinen kasvatustiimi suunnittelee oppimisympäristön niin, että lapsen tulee käyttää kieltä itse, ei vain kuunnella sitä. (Gyekye & Nikkilä 2013, 11–12.)

Vuorovaikutuksen toimivuuteen vaikuttaa useat eri asiat. Jotta kieltä oppiva lapsi ymmärtää, mitä kasvattaja kertoo, on kiinnitettävä huomiota tiettyihin asioihin. Usein tilanteessa on paljon lapsia ja puhetta samaan aikaan, jolloin on otettava huomioon, että lapsi kuulee selvästi ja kasvattaja käyttää selkeää ja pedagogista kieltä. Kasvattajan puhetapa on tärkeä ja esimerkiksi kuvat puheen tukena ovat hyödyllisiä, jotta lapsi ymmärtäisi mahdollisimman hyvin. (Gyekye & Nikkilä 2013, 57.) Kasvattajan oman vuorovaikutuksen lisäksi päiväkotiryhmän luonne on vaikuttava tekijä. Rauhallisissa ryhmissä vuorovaikutusta on helpompi toteuttaa laadukkaasti kuin levottomissa ja meluisissa ryhmissä. Myös vuorovaikutussuhteiden määrä vaikuttaa toimivuuteen. Jos lapsiryhmät ovat suuria, kasvattajalla on vähemmän aikaa lasta kohden. (Koivunen 2009, 51.)

Varhaiskasvattajien on tietoisesti ja tavoitteellisesti ohjattava päiväkotiryhmän muodostumista, ettei kukaan joutuisi syrjityksi. Lapsen on yleensä helppo olla vuorovaikutuksessa tutun ja turvallisen aikuisen kanssa, mutta suhde toisiin lapsiin voi olla haastavaa. Ystävyysuhteet vaikuttavat lapsen kehitykseen ja ne vaativat ryhmässä olemisen taitoja. Päiväkodeissa voidaan edistää ja syventää vuorovaikutusta pienryhmätoiminnan avulla. Pienryhmätoiminta helpottaa lapsen vertaissuhteiden luomista ja omien valintojen suunnittelemista sekä näkemään valintojen ja tekemisen vaikutukset ja seuraukset muihin lapsiin. (Järvinen & Mikkola 2015, 30, 39.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen vuorovaikutusmahdollisuuksia muiden lasten ja aikuisten kanssa tulee tukea, sillä se tukee lapsen kielen kehittymistä ja suomen kielen oppimista. Kasvattajan tulee rauhoittaa ympäristöä niin, että lapsella on

mahdollisuus vuorovaikutukseen leikissä ja muissa tilanteissa. Onnistuminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kuten kahdenkeskisissä ja ryhmätilanteissa, vahvistaa lapsen itsetuntoa. Kasvattajan tuki vuorovaikutuksessa helpottaa maahanmuuttajataustaisen lapsen pääsemistä yhteisön jäseneksi ja mahdollistaa osallisuuden toteutumista. (Halme & Vataja 2011, 25–27.)

4.6 Päiväkodin ja huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö ja vuorovaikutus

Lapsen keskeisimmät kasvuympäristöt ovat usein koti ja päiväkotiki. Siksi on tärkeää, että huoltajat ja päiväkodin henkilöstö muodostavat luottamuksellisen suhteen lapsen turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. (Suomen Vanhempainliitto 2017.) Kasvatuksessa päävastuu on lapsen huoltajilla. Koulutuksessa ansiosta päiväkodin henkilöstöllä on ammatillinen tieto, ja he ovat vastuussa hyvän yhteistyön toteutumisesta. On lapsen edun mukaista, että hänelle läheiset henkilöt tuntevat toisensa ja pystyvät keskustelemaan vaikeistakin aiheista. (Suomen Vanhempainliitto 2017.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 33) mukaan huoltajien ja kasvattajien välinen yhteistyö edellyttää varhaiskasvattajalta aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyön merkitys korostuu siirtymävaiheissa, kuten lapsen vaihtaessa ryhmää tai aloittaessa päivähoiton.

Lapsi viettää niin suuren osan ajastaan päivähoitossa, että vuorovaikutus huoltajien kanssa on todella merkityksellistä. Kasvatussyhteistyössä on aina kyse huoltajien ja varhaiskasvattajan tasavertaisuudesta. Silloin huoltaja uskaltaa ja haluaa esittää omia mielipiteitään. Kun hän huomaa, että hänen mielipiteensä ja näkemyksensä ovat tärkeitä, yhteistyölle saadaan hyvä pohja. (Ahonen 2017, 243–245.)

Päiväkodin henkilökunnan ja huoltajien välistä yhteistyötä ohjaavat luottamuksen, kunnioituksen, kuulemisen ja dialogin periaatteet. Ensisijainen taito vuorovaikutuksessa on toisen kuuleminen, jonka kautta voidaan luoda suhdetta toiseen ihmiseen. Se vaatii läsnäoloa ja miellyttävää ilmapiiriä. Kuulemisessa tulee ottaa huomioon puheeseen keskittymisen lisäksi myös sanattomat viestit eli ilmeet ja eleet. Myönteisen suhteen luomiseen huoltajien kanssa liittyy olennaisesti kunnioitus. Toisen ihmisen ajatuksia ja mielipiteitä kuullaan, arvostetaan sekä hyväksytään. Vuorovaikutuksessa kunnioitetaan erilaisuutta ja näkemyksiä selvennetään neu-

vottelemalla ja kysymällä. Kuuleminen ja kunnioitus luovat luottamusta osapuolten välille. Sen syntymiseen vaaditaan vuorovaikutusta, kokemuksia sekä aikaa. Huoltajien tulee saada tietoa lapsensa päivästä kasvattajalta, jolloin huoltaja kokee osallistuvansa lapsensa päivään. Dialogi on vuoropuhelua ja neuvottelua, jossa molemmat osapuolet ovat samalla puolella ja molemmilla on äänensä. Se toteutuu tasa-arvoisessa vuorovaikutuksessa, jossa toista kuullaan, ongelmia pohditaan ja erilaiset mielipiteet sallitaan. Dialogin tavoitteena on erilaisten mahdollisuuksien kuunteleminen ja uuden ymmärryksen saavuttaminen. (Salminen & Tynninen 2011, 34–39.)

Kasvattajan tulee luoda yhteistyölle edellytykset, mikä vaatii hienovaraisuutta, perheen tilanteen ymmärtämistä sekä oikean yhteistyömuodon käyttämisen osaamista. Tällöin huoltajien kanssa luodaan osallistavaa yhteistyötä. Vanhaa ajatusmallia, jossa kasvattaja päättää kuinka lapsia kasvatetaan päiväkodissa, halutaan poistaa yhteistyön kautta, jossa huoltajien ja kasvattajien asiantuntijuuksia arvioidaan tasavertaisesti. Kasvattajien yleinen ammatillinen tieto ja osaaminen lapsen kehityksestä ja kasvusta sekä huoltajien yksilöllinen asiantuntijuus omasta lapsesta ovat tärkeitä asioita lapsen kasvatukseen liittyen, mikä lisää yhteistyön merkittävyyttä (Koivunen 2009, 152–156.)

Suomessa päiväkodin ja kodin yhteistyöhön alettiin panostaa Bronfenbrennerin ekologisen teorian myötä. Bronfenbrennerin mukaan ihmisen kehitykseen liittyy kaikki hänen ympärillään oleva, kuten koti koulu, työ ja päiväkotiki. Hän jakoi ihmisen ympäristöt viiteen eri osa-alueeseen: mikro-, meso-, ekso-, makro- ja kronosysteemiin, jotka lomittuvat keskenään. Teoriallaan Bronfenbrenner pystyi osoittamaan, että eri ympäristöt liittyvät vahvasti toisiinsa lapsen kehityksessä. (The Psychology Notes HQ 2016.) Vuorovaikutuksen avulla lapsen kasvu-ympäristöt linkittyvät toisiinsa. Se auttaa luomaan lapselle ehjän kasvu-ympäristön. Toimiva vuorovaikutus huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä tukee kumpaakin osapuolta lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa, sillä se avartaa molempien näkökulmia lapsen kehityksestä ja kasvusta. (Karila 2010, 91.)

Uusia kulttuureja kohdatessa päivähoidon henkilöstön on etsittävä uusia menetelmiä tasavertaisen yhteistyön toteutumiseksi. Yhteistyön tavoitteena on tukea perheen kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä ja elää itsenäistä elämää. Monikulttuuristen perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä voidaan toteuttaa monin tavoin. Päiväkodin vanhempainiltoihin ja muihin tilaisuuksiin voidaan tilata tulkki, ja tarvittaessa voidaan järjestää keskustelutilaisuuksia perheen omalla kielellä, mikä lisää vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Yhtenä tavoitteena on myös perheiden saaminen mukaan vanhempainyhdistystoimintaan. (Halme & Vataja 2011, 71–72.)

Hyvän yhteistyön edellytyksenä on vastapuolen kunnioitus. Silloin kummankin osapuolen on mahdollista kertoa asioista peittelemättä. Yhteisten toimintatapojen löytymiseen voi kulua paljonkin aikaa, mikä voi johtua yhteisen kielen puutumisesta tai kulttuurieroista. Vuorovaikutuksessa tulee huomioida myös erot viestinnässä. Eri kulttuureissa on erilaisia sääntöjä, jotka ohjaavat vuorovaikutusta. Kasvattajan on hyvä tiedostaa kommunikaatioeroja kulttuurien välillä, joita ovat esimerkiksi suora ja epäsuora viestintä sekä tapakulttuuri. (Halme & Vataja 2011, 54–55, 75.) Jotta saadaan hyvä luottamussuhde, tarvitaan paljon aikaa, vuoropuhelua ja useita kohtaamisia. Usein vanhemmat ajattelevat, että kun päivähoidon henkilöstöllä on hyvä suhde lapseen, se herättää luottamusta myös lapsen huoltajissa. On tärkeää, että päivähoidossa huomioidaan huoltajien toiveet, kasvatuskäsitukset ja ajatukset, sillä se luo perustan luottamukselle ja näin huoltajat kokevat osallistuvansa lapsensa kasvuun ja kehitykseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

4.7 Monikulttuurisuuskasvatus

Moninaisessa maailmassa eläminen edellyttää tiettyjen taitojen opettelua (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 22). Monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteena on sosiaalinen tasa-arvo niin, että vähemmistökulttuureista tulleiden oikeus omaan kulttuuriin säilytetään (Kuronen & Pikkarainen 2010, 9). Monikulttuurisuuskasvatusta on tärkeä harjoittaa päiväkodissa, jotta tulevaisuudessa yhteiskunta olisi tasa-arvoinen. On siis tärkeää, että lapsi oppii asenteita, taitoja ja tietoja, jotka edistävät oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa. Päiväkodissa tulisikin käsitellä yhdenver-

taisuutta ja suvaitsevaisuutta, jotta ennakkoluuloja, rasismia ja diskriminaatiota saataisiin vähennettyä. (Halme & Vataja 2011, 43.) Monikulttuurinen kasvatus tähtää siihen, että kaikilla on yhdenmukaiset mahdollisuudet persoonalliseen, älylliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Monikulttuurinen kasvatus myös valmistaa lapsia kohtamaan asioita globaalisti. (Clayton 2003, 171–172.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 22–23) korostetaan vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen opettamista lapsille. Näihin taitoihin lukeutuvat eri näkemysten tunnistaminen ja ymmärtäminen, kuunteleminen ja omien asenteiden ja arvojen arviointi. Jotta lapsi voi olla toimivassa vuorovaikutuksessa eri kulttuuritaustaisen ihmisen kanssa, hänen tulee ymmärtää sekä omaa kulttuuriaan että muita kulttuureja.

Monikulttuurisuuskasvatus kuuluu kaikille lapsille, ei vain etnisille vähemmistöille. Kasvattajat saattavat ajatella, ettei monikulttuurista kasvatusta tarvita ja saattavat suunnata tiedostamatta kulttuurillisen kasvatuksensa maahanmuuttajalapsille niin, että he sopeutuisivat valtakulttuuriin. (Halme & Vataja 2011, 44.) Kasvattajan tulee luottaa omaan ammattitaitoonsa, jotta hän pystyy tarkastelemaan asioita lasten kannalta. Tällöin hän ottaa huomioon lapsen valmiudet ja lähtökohdat. Monikulttuurisenkasvatuksen tavoitteet toteutuvat herkemmin silloin, kun kasvattaja käyttää menetelmiä, jotka ovat kulttuurisesti sopivia ja tukevat erilaisia oppimistyyplejä. (Paavola & Talib 2010, 81–82.) Kasvattajan tulee toimia mallina lapsille myönteisessä kohtaamisessa erilaisten ihmisten kanssa. Ystävällisyys, hyvät tavat sekä asettuminen toisen asemaan ovat päiväkodissa opeteltavia asioita, jotka vahvistavat lasten sosiaalisia taitoja. Arjen hetkissä on mahdollista saada tietoa ja taitoa erilaisista tavoista ja kulttuuriin liittyvistä asioista. Opitut asiat voivat vahvistaa lapsen kulttuurin käyttämisen, omaksumisen ja muuttamisen taitoa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 23.)

5 PÄIVÄHOIDON ALOITTAMINEN

Päivähoidon aloittaminen on aina iso askel lapselle ja hänen huoltajilleen. Päivähoidon aloitus suunnitellaan tarkoin ja mietitään lapselle paras päiväkotikielen ja lapsen taustaan liittyvien tekijöiden perusteella. Päiväkodeissa pyritään pehmeään laskuun, joka tarkoittaa sitä, että lapselle annetaan riittävästi aikaa tutustua päiväkotiin. Yleisenä käytäntönä vanhempaa pyydetään mukaan ryhmän arkeen. (Halme & Vataja 2011, 79.)

Päivähoidon aloittamiseen liittyy monia eri tunteita ja kysymyksiä. Vanhempi saattaa pohtia, sopeutuuko lapsi päiväkotiin. Häntä voi huolestaa mahdollinen kiusaaminen, ruokailutottumukset tai se, saako lapsi päiväkodissa tarpeeksi huomiota ja syliä. (MLL 2017.)

On hyvin yksilöllistä, miten lapsi sopeutuu päivähoitoon. Sopeutumiseen kuluva aika on myös vaihtelevaa – ratkaisevaa onkin se, millaiseksi lapsi kokee olonsa uudessa ympäristössä. Varhaiskasvattajien rooli on päivähoitotoiminnan aloituksessa tärkeä: he huolehtivat lapsen turvallisuudentunteen säilymisestä, tukevat häntä sekä toimivat tiedonvälittäjinä. (Munter 2001, 36, 41.)

Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa perheellä on mahdollisuus tutustua päiväkodin arkeen. Ensimmäiset tapaamiset, kuten tutustumiskäynnit ja aloituskeskustelut ovat tärkeitä yhteistyön rakentumisen kannalta. Luottamus varhaiskasvattajan ja perheen välillä syvenee asteittain päivittäisten tapaamisten kautta. Vanhemmat tuntevat lapsensa ja näkevät hänen tapansa toimia kotiloissa. Siksi onkin tärkeää, että päiväkodin työntekijät kertovat vanhemmille, kuinka lapsi pärjää isossa päiväkotiryhmässä. Jokaisella perheellä on ominainen tapansa olla vuorovaikutuksessa päiväkodin työntekijöiden kanssa. Syitä vuorovaikutukseen voivat olla esimerkiksi elämäntilanne, työ tai vanhemmuus. Siksi jo ensimmäisestä tapaamisesta lähtien on hyvä luoda avoin ja kyselevä suhde varhaiskasvattajien ja huoltajien välille. Silloin päiväkodin työntekijöiden on ehdottoman tärkeää kuulla huoltajia. (Heinonen ym. 2016, 226; Munter 2001, 48–49.)

Erityisesti pienten lasten kohdalla omahoitajuus on merkityksellistä. Omahoitaja tutustuttaa lapsen päiväkodin lapsiin ja toisiin aikuisiin. Kotikäynnit ja aloituskeskustelut lisäävät ennen kaikkea lapselle mutta myös vanhemmalle turvallisuutta uudessa hoitopaikassa. Kotikäynnillä omahoitajan on mahdollisuus tutustua lapsen kulttuuriin. (Halme & Vataja 2011, 79–80.)

5.1 Maahanmuuttajataustaisen lapsen päivähoidon aloittaminen

Maahanmuuttajataustaisen lapsen päivähoidon aloituksessa lapselle tulee antaa aikaa ja tukea, sillä näin hänen on mahdollista päästä mukaan vieraaseen kulttuuriin ja kieliympäristöön. Päivähoidon aloitus pitää suunnitella niin, että lapsella on aikaa tutustua uuteen ympäristöönsä ja, että hän tuntee olonsa tervetulleeksi ja turvalliseksi huolimatta kielitaidostaan. (Halme 2011, 87.) Kun maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa päivähoidossa, ensimmäinen keskustelu on hyvä pitää jo ennen aloitusta. Silloin aletaan luoda luottamuksellista suhdetta perheeseen. Ennen keskustelua ja päivähoidon aloittamista kasvattajan tulee selvittää lapsen perhe-, kieli- ja kulttuuritausta. Keskustelun tavoitteena on saada tietoa lapsesta ja käydä läpi perheen kulttuuriin ja taustoihin liittyviä asioita. Perheelle on tärkeää kertoa päiväkodin arjesta, esimerkiksi ruokailusta, ulkoilusta ja lepohetkestä. Ensimmäisessä ja tulevilla keskusteluissa on hyvä käydä vanhempien kanssa läpi vanhemmuuden roolia, kasvatusta ja sen tavoitteita. Tämä auttaa huoltajia ymmärtämään työntekijöiden tapaa kasvatua lapsia ja suomalaista varhaiskasvatusta. (Halme & Vataja 2011, 72, 82–83.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä vaaditaan erityistä taitoa silloin, kun maahanmuuttajataustainen lapsi aloittaa päivähoidon. Silloin tarvitaan kulttuurista sensitiivisyyttä ja taitoa toimia eri kulttuurien parissa. Eri kulttuureista tuleville henkilöille suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteet, menetelmät, sisällöt sekä arkiset käytännöt voivat tuntua vierailta. Siksi on tärkeää, että perheille kerrotaan asioista konkreettisesti ja käytännönläheisesti. (Kivijärvi 2011, 249.) Päivähoidon aloituksessa on hyvä pyytää vanhempaa mukaan tutustumaan päiväkodin arkeen. Näin vanhemmat saavat tietoa päiväkodin henkilökunnasta, tiloista ja toiminnasta. Kuvat päiväjärjestyksestä ja henkilökunnasta auttavat sekä vanhempia että lasta val-

mistautumaan päivähoitoon. Tutustumiskäynnillä myös kasvattaja saa tietoa siitä, kuinka vanhemmat toimivat lapsen kanssa. (Halme & Vataja 2011, 79–80.) Vanhempien saama tieto päiväkodista ja lapsen oppimisesta voi helpottaa lapsen sopeutumista päiväkotiin, jos vanhempi arvostaa saamaansa tietoa ja kasvatusta (Paavola & Talib 2010, 125).

Viestinnässä kasvattajan tulisi tiedostaa eri kulttuurien erot. Kirjallisen viestin merkitys joissakin kulttuureissa voi olla pieni, jolloin suositetaan suullista viestintää. (Halme & Vataja 2011, 53.) Jotkut maahanmuuttajat voivat taas kokea kirjallisen viestin suullista merkellisempänä, koska he voivat kääntää niitä kotona omalle kielelleen (Ojapuska 2016, 41). Käytännössä viestit voidaan antaa perheille sekä suullisesti että kirjallisesti. Suomen kieltä käyttämättömän huoltajan kanssa voidaan viestinnässä käyttää myös kuvia tiedottamaan esimerkiksi retkistä ja ulkovaatteista ja sään mukaisesta pukeutumisesta. (Halme & Vataja 2011, 79–80.) Kivijärven (2011) mukaan kuvien käyttö auttaa lasta oppimaan päivärytmin ilman kieltä. Kuvien avulla lasta voidaan auttaa asioiden hahmottamisessa, kuten ajan, paikan ja henkilöiden jäsentämisessä.

5.2 Haasteet päivähoiton aloituksessa

Monikulttuurisissa päiväkodeissa on asiakkaina eri kulttuureista tulleita lapsia ja heidän vanhempiaan, jolloin se saattaa aiheuttaa väärinkäsityksiä ja arvostiriitoja kantaväestöstä olevan henkilökunnan ja perheiden välillä. Henkilökunta saattaa tehdä myös stereotyyppisiä arvioita lapsista tai heidän vanhemmistaan. Tämä voi johtua siitä, että työntekijällä ei ole kokemusta vähemmistökulttuurista tai hän on epävarma ammatillisesti. (Paavola & Talib 2010, 75.) Vanhemmilla saattaa myös olla erilaiset odotukset kasvatuksesta kuin päiväkodin henkilökunnalla. Hyvä yhteistyö päiväkodin ja huoltajien välillä saattaakin siis ottaa aikaa, sillä heidän välilleen tulisi syntyä hyvä luottamus. Tätä vaikeuttavat yhteisen kielen puuttuminen ja kulttuurierot. (Halme & Vataja 2011, 74–75.)

Lasten kehityksen ja taitojen oppimisen arvioinnissa tulee olla varovainen, sillä eri kulttuuritaustat saattavat vaikuttaa siihen, että lapsi oppii taidot eri aikaisesti.

Viivästyminen normaalista aikataulusta ei siis välttämättä johdu kehityksellisistä vaikeuksista ja kaikki arviointimenetelmät eivät ehkä käy maahanmuuttajien kanssa. (Kuittinen & Isosävi 2013, 84.) Varhaiskasvattajien tulee olla tietoisia kielen kehitykseen liittyvistä tekijöistä. Ei riitä, että maahanmuuttajalapsi on ”joukon jatkona”. Oppimiseen tarvittava kieli täytyy tuoda lapselle niin, että hän voi käyttää sitä omassa toiminnassaan häntä kiinnostavalla tavalla. (Gyekye & Nikkilä 2013, 62–63.)

5.3 Kielellinen kehittyminen

Kielitaito on kielen oppimisen tavoite. Kielellä kommunikoidaan, ollaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja viestitään. Se on kommunikaatiojärjestelmä, jonka avulla pystytään viestiä sekä suullisesti että kirjallisesti. Kielenoppiminen on pitkäaikainen prosessi – se kestää oikeastaan oppijan koko elämän ajan. (Pietilä & Lintunen 2014, 21–22.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen kehitys voi alkaa, kun hän on saanut rauhassa tutustua uuteen ympäristöön ja tuntee olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi. Varhaiskasvattajan työ maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen kehityksen tukemisessa on vastuullista: lasta on tuettava täydentämällä, ylitulkitsemalla ja laajentamalla. Kasvattajan on oltava pedagoginen ammattilainen, sensitiivinen ja hänen tulee olla aidosti läsnä. (Halme 2011, 87.)

Varhaiskasvattajan on tuettava perhettä heidän oman kulttuurin ja kielen arvostamisessa. Huoltajat voivat kotona käydä läpi päiväkodissa käytyjä käsitteitä heidän omalla äidinkielellään, sillä se edistää lapsen ja huoltajien välistä vuorovaikutusta. Äidinkieli on kaiken oppimisen perusta sekä tunteen ja ajattelun kieli. Varhaiskasvatuksessa työntekijöiden on tuettava lapsen äidinkieltä. Lapsi saa leikkiä omalla kielellään samaa kieltä puhuvien kanssa ja eri kulttuurien lauluja voidaan laulaa esimerkiksi koko ryhmän kesken. (Halme 2011, 88.)

Lapsen huoltajien kanssa on hyvä keskustella lapsen kielen kehittymisestä ja vaiheista, jotta varmistuu lapsen kielen seuranta. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa ammattilaisten toimintaa ja helpottaa luomaan kielelli-

siä tarpeita ja tavoitteita. Varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi laaditaan kaksikielisyysuunnitelma, johon kirjataan lapsen kielen oppimisen vaiheet. Sen avulla voidaan tarvittaessa puuttua myös myöhästyneeseen tai poikkeavaan kielen kehitykseen. (Halme 2011, 89.)

5.4 Kuvien käyttö oppimisen tukena

Halmeen & Vatajan (2011, 31–32) mukaan ACC- menetelmiä voidaan käyttää kielen kehityksen ongelmien lisäksi myös maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa. Ne ovat lapsen suomen kielen oppimisen tukena sekä auttavat vuorovaikutuksen luomisessa. ACC-keinoja olisi syytä käyttää laajemminkin suomi toisena kielenä -opetuksessa.

ACC-menetelmät ovat puhetta tukevaa, täydentävää ja korvaavaa kommunikointia. Viestinnässä voidaan käyttää kuvia, tukiviittomia ja bliss-kieltä. Kuvilla ja tukiviittomilla helpotetaan jo puhuttujen asioiden ymmärtämistä. Tärkeää viestinnässä ovat myös eleet ja kehonkieli. (Papunet 2017.)

Kuvat opetuskeinona tukevat maahanmuuttajataustaisen lapsen ajan, paikan, toimintojen sekä esineiden jäsentämistä. Niiden avulla lapsi oppii oman toimintansa suunnittelua sekä seurauksia. Kuvat auttavat lasta kertomaan esimerkiksi sen, mitä hän haluaa leikkiä. Myös laulujen ja lorujen ymmärtäminen helpottuu, kun niiden apuna käytetään kuvia. Kuvallinen päiväjärjestys auttaa lasta hahmottamaan päivän tapahtumia sekä antaa mahdollisuuden tapahtumien ennakointiin. (Halme & Vataja 2011, 31.)

On tärkeää, että kuvia käytetään vuorovaikutuksen helpottamiseksi säännöllisesti. Kuvien avulla lapsi oppii uutta kieltä, kun hän käyttää niitä yhdessä aikuisen kanssa. Kuvia tulee käyttää arkisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa lapsen oma mielenkiinto ohjaa hänet tekemään. (Heister Trygg 2010, 96–104, 101–102.)

6 LASTEN KUVAKIRJALLISUUS

Kuvakirjalla on monta eri määritelmää. Erään teorian mukaan kuvakirjassa on jokaisella aukeamalla kuva, jonka avulla tarina lähtee etenemään tekstin kanssa. Kuvat ja teksti ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja luovat yhtenäisen kokonaisuuden. Kuvakirjat piilottavat usein sisäänsä opetuksen, jolloin tarina vaikuttaa lapsen asenteeseen ja maailmankuvaan ja ne johdattavat lasta kuvallisen ja sanallisen kulttuurin pariin jo vauvaikäisestä alkaen. Kuvakirjan avulla lapsi tutustuu kieleen. Kuvakirjoilla vedotaan lapsen aisteihin, eläytymis- ja havaintokykyihin. (Heinimaa 2001, 142–144, 155.)

6.1 Kuvat kuvakirjoissa

Heinimaa (2001, 143) esittelee artikkelissaan kolme eri ryhmää, joihin ruotsalainen tutkija Ulla Rhedin on kuvakirjat jakanut: eepin kuvakirjan, laajennetun kuvakirjan ja alkuperäisen kuvakirjan. Eepisessä kuvakirjassa kuva selventää tekstiä ja kuvaa kirjan tärkeimpiä kohtia. Laajennetussa kuvakirjassa kuvia on enemmän ja ne laajentavat tarinaa silloin, kun kirjassa ei ole paljon tekstiä. Kun teksti ja kuvat ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa eikä teksti toimisi ilman kuvia, puhutaan alkuperäisestä kuvakirjasta.

6.2 Teksti kuvakirjoissa

Ensin lapsi tutustuu kuva- ja katselukirjoihin, joiden jälkeen tekstin merkitys lisääntyy. Yleensä satukirjojen kuvat ovat miellyttäviä. Niitä tarvitaan sadun ymmärtämiseksi ja kiinnostuksen herättämiseksi. Kirjoissa lapsen omalle mielikuvitukselle jää tilaa, kun kuva ei liiku. Lapsi voi syventyä kirjaan ja kuvitella, millaista kuvan ulkopuolella voisi olla. (Ylönen 2000, 46–47.)

Satu on merkittävä keino lapsen tunne-elämän ja maailman rakentamisessa. Sadun avulla lapsella herää tunteita. (Ylönen 2000, 33.) Terapeuttiset sadut vähentävät tunne-elämän ongelmia sekä lapsilla että aikuisilla. Vaikka kasvattajat eivät olekaan terapiakoulutuksen saaneita, lapselle on hyödyllistä, jos varhaiskasvatuksessa valitaan satuja, jotka voivat auttaa lasta tietyissä tilanteissa. (Ylönen 2000, 62.)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Seuraavassa luvussa pohditaan *Ida menee päiväkotiin* -kuvakirjan toteuttamista, eli suunnitelmaprosessia, menetelmällisiä valintoja sekä eettisyyttä ja validiutta.

7.1 Suunnitelmaprosessi

Idea kuvakirjan toteuttamisesta lähti halusta helpottaa perheiden päivähoidon aloitusta. Opintoihin liittyvien päiväkotiharjoittelujen pohjalta voidaan todeta, että kuvakirjan kaltainen apukeino olisi hyödyllinen päivähoidon aloituksessa. Harjoitteluissa henkilökunnan kanssa käytyjen ja vanhempien kanssa kotikäyntien yhteydessä järjestettyjen keskusteluiden pohjalta on huomattu, että päivähoidon aloitus voi olla haastavaa sekä lapselle että huoltajille ja jotakin apukeinoa kaivattiin sen helpottamiseksi.

Yhteistyöpäiväkodiksi valikoitui Metsäkallion päiväkoti. Tutkimuslupaa haettiin Metsäkallion päiväkodin johtajalta Arja Lipastilta elokuussa 2017, ja hän myönsi luvan 28.8.2017.

Kuvituksen aloittamiseksi kerättiin tietoa Metsäkallion päiväkodista, jossa haastateltaville järjestettiin haastattelu. Kysymykset lähetettiin päiväkotiin, jotta he pystyivät valmistautumaan haastatteluun (ks. Liite 1). Tuotoksen tueksi haastateltiin kahta lastentarhaopettajaa, joilla oli kokemusta maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa työskentelystä.

7.2 Menetelmälliset valinnat

Opinnäytetyö päätettiin tehdä toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen opinnäytetyö on käytännönläheinen ja työelämälähtöinen, joka on toteutettu tutkimuksellisella asenteella. Se vastaa aiheen teoreettisiin ja käytännöllisiin tarpeisiin. Opinnäytetyön tuotos voi olla esimerkiksi toiminnallinen tapahtuma tai jokin tuotos, kuten opas tai käsikirja. Tavoitteena on, että tuotos ohjeistaa ja opastaa käytännön toimintaa. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–10.)

Pohja kuvakirjalle luotiin lastentarhanopettajien haastattelujen perusteella, mitkä toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimushaastatteluina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään lähtökohtaisesti kuvaamaan todellista elämää (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157). Sen tavoitteena on tutkimuksen kohteena olevan ilmiön ymmärtäminen. Tällöin tutkimusaineistoa tarvitaan täsmälleen sen verran, mikä on tutkimuksen kannalta tarpeellista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 49.) Laadullinen tutkimus voi olla teorialähtöinen, teoriasidonnainen tai aineistolähtöinen tutkimus. Aineiston analyysin perustuessa olemassa olevaan malliin tai teoriaan puhutaan teorialähtöisestä tutkimuksesta. Teoriasidonnaisen tutkimuksen aineiston analyysi ei perustu suoraan teoriaan, mutta siitä voidaan havaita kytkennät siihen. Aineistolähtöisen tutkimuksen teoria rakennetaan aineiston pohjalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 15.) Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä lähtökohtaisesti selvitetään kirjoittamatonta faktatietoa tai sitä, millaiset käsitykset, uskomukset ja ihanteet vaikuttavat ihmisen toiminnan taustalla (Vilkka & Airaksinen 2003, 63).

Kahden lastentarhanopettajan haastatteluaineistot litteroitiin. Litteroinnissa äänitallenne muutetaan tekstiksi. Nämä tekstit muodostavat haastattelupohjaisen tutkimusaineiston. Litteroidessa tutkijan pitää päättää tarkkuustaso, jolla litteroidaan. Joissakin tutkimuksissa esimerkiksi tauot ja huokaukset saattavat olla analysoinnin kannalta tärkeitä, jolloin ne on hyvä sisällyttää litterointiin. Toisissa tutkimuksissa puheen litterointi ja vain osan aineiston käyttäminen riittää. Litterointi helpottaa tutkimusprosessia, sillä nauhoitettua puhetta voi olla vaikeampi käydä läpi kuin kirjallista tekstiä. (Ruusuvoori & Nikander 2017, 427–429, 437.)

Aineistoa kerättiin sähköisestä lähdemateriaalista, teoreettisesta lähdekirjallisuudesta ja muista lähteistä sekä teorian pohjalta rakennettujen laadullisten haastattelujen kautta. Opinnäytetyön aikana selvitettiin kirjoittamatonta faktatietoa, jolla tarkoitetaan tietotaitoa ja erityisosaamista, joita työntekijät ovat saaneet käytännön kokemuksen kautta.

Kirjan kokoamisen menetelmäksi valittiin Book Creator -ohjelma. Kuvat tehtiin itse paperille ja skannattiin digitaaliseen muotoon. Ohjelmalla se muokattiin lo-pulliseen muotoonsa ja siihen lisättiin teksti.

7.3 Eettisyys ja validius

Validiteetti eli pätevyys on yksi tieteellisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin osa. Validiteetilla määritellään se, onko tutkimuksessa tehdyt päätelmät oikeita ja onko tutkimus näin ollen pätevä. Luotettavuutta voidaan parantaa kriittisyydellä ja arvioinnilla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 25–27.) Jotta validiteetti toteutuisi opinnäytetyössä, haastattelut nauhoitettiin ja niistä nousseet asiat teemoitettiin sisällön mukaan.

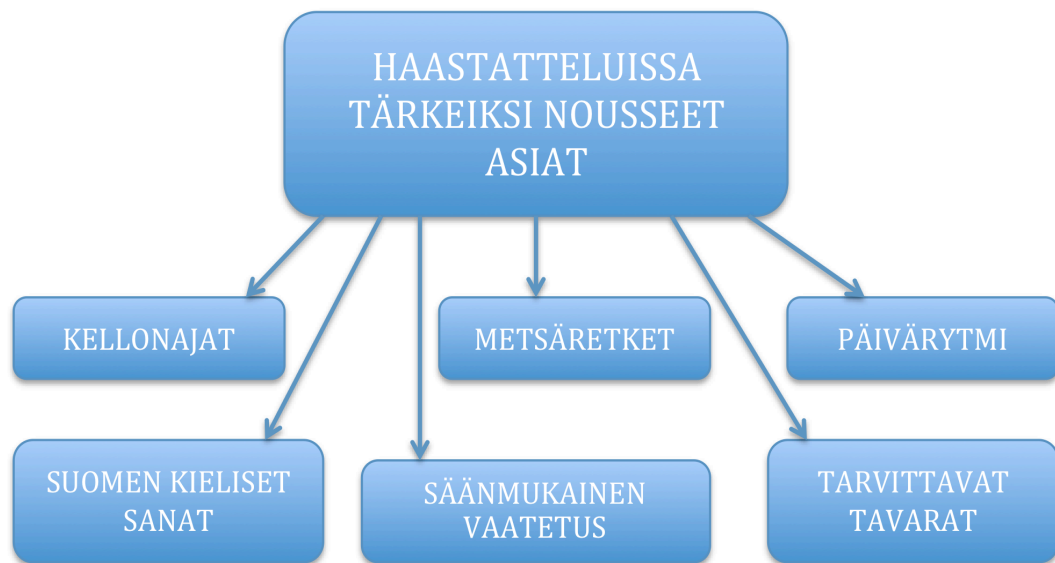
Eettisenä näkökulmana työtä varten koettiin huolellisuus työn toteutuksessa. Opinnäytetyön tuotos pyrittiin tekemään niin, että sen sisällössä oli huomioitu haastatteluissa tärkeäksi havaitut asiat ja että ne pystytään siitä tunnistamaan. Tämä mahdollistaa sen, että opinnäytetyö vastaa päiväkodin tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Eettisesti oli myös tärkeää, että tekijänoikeuksia ei rikota kirjaa tehdessä. Tuotoksen kuvitus tehtiin yhteistyössä Lotta Hurun kanssa. Koska kuvat tehtiin kirjaa varten, välttyttiin kopioinnilta ja tekijänoikeusrikkomuksilta. Jotta eettinen näkökulma toteutui haastatteluissa, olivat ne haastateltaville täysin vapaaehtoisia. Aineistoiksi saadut materiaalit hävitettiin tiedonkeräämisen jälkeen.

8 IDA MENEÄ PÄIVÄKOTIIN –KUVAKIRJAN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

Ida menee päiväkotiin kuvakirjasta tavoiteltiin selkeää kokonaisuutta. Kuvakirja tehtiin yhteistyössä kuvituksen tehneen Lotta Hurun kanssa. Haastattelujen kautta saatu tieto ja toiveet välitettiin yksityiskohtaisesti kuvittajalle, joka toteutti kuvat niiden mukaan.

8.1 Aineiston analyysi

Haastattelujen tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten maahanmuuttajataustaiset ja erityistä tukea tarvitsevat perheet huomioidaan ja mitä keinoja heidän kanssaan kommunikoimisessa käytetään ja mitkä keinot on todettu hyväksi kommunikoinnin tukemisessa. Haastatteluissa kävi ilmi, että selkeät kuvat ja teksti niiden tukena olivat huomioitavia asioita kuvakirjan tuottamisessa. Kuvat ovat käytössä päiväkodin arjessa tukemassa lasten kehitystä ja niiden käyttö on havaittu hyväksi. Tekstiä haluttiin yksittäisinä sanoina tukemaan perheiden sanaston kehittymistä. Kuvakirjan selkeys mahdollistaa myös sen, että lukutaidottomat saavat kattavan käsityksen sen sisällöstä. Haastattelussa tärkeiksi nousseita asioita esitellään kuviossa 2.

Kuvio 2. Aineistosta nostetut sisällöt kirjaan.

Tärkeiksi sisällöllisiksi asioiksi nousivat päivärytmi, sillä se helpottaa hahmottamaan päiväkodin toimintaa sekä säänmukainen pukeutuminen, sillä siinä on havaittu olevan vaikeuksia. Toiminnasta haluttiin kuvakirjaan nostaa esille metsäretket, sillä maahanmuuttajataustaisilla perheillä ei aina ollut käsitystä, miksi metsässä käydään ja se saatettiin nähdä jopa vaarallisena paikkana. Lisäksi haluttiin korostaa päiväkodissa tarvittavia asioita ja esineitä. Kirjassa kuvataan jokapäiväistä toimintaa realistisesti, sillä se voi edistää pehmeää laskua päiväkotiin.

Kirjaan toivottiin viitteellisiä kellonaikoja tukemaan päivärytmin kuvitusta. Näin perheet saavat paremman kuvan, milloin mitäkin tapahtuu. Kirjaan sisällytettiin myös yksittäisiä sanoja, jonka tarkoituksena on tukea perheiden suomen kielen sanaston oppimista.

Tavoitteena oli laatia kuvitus kirjaan niin, että se vastaa haastattelujen kautta saatuja tietoja, jotta se toimisi työvälineenä päiväkodissa mahdollisimman hyvin. Jokaiselle kuvalle on laadittu perustelu, miksi se on sisällytetty kirjaan ja miksi se on sisällöltään tärkeä.

8.2 Kirjan sisältö

Idasta päätettiin tehdä noin 3-vuotias tyttö, joka aloittaa päiväkodin. Kirjasta haluttiin tehdä ikäneutraali, jolloin koettiin, että päähenkilön olisi hyvä olla sellainen, johon lapsi voisi kokea samaistuvansa. Lapset kehittyvät yksilöllisesti, joten koettiin, että kolmannen ikävuoden lapsen päivä voisi sisällyttää monipuolisesti asioita päiväkodin arjesta.

Kirja alkaa kuvilla, joissa kirjan päähenkilö Ida herää kotonaan ja lähtee äitinsä kanssa päiväkotiin. Tarina haluttiin aloittaa jo kotoa, sillä päiväkotiin lähteminen ja matka sinne ovat olennaisia osia lapsen päiväkotipäivää. Kirjassa on myös kuva repusta, jonka Ida ja hänen äitinsä ottavat mukaan päiväkotiin. Repun sisältö, joka suunniteltiin yhdessä haastateltujen kanssa, on esitelty kuvassa. Repusta löytyvät vaihtovaatteet erilaisten vahinkojen tai lisävaatetuksen tarpeen varalle. Tossut ovat tärkeitä päiväkodissa, sillä ne estävät liukastumista sisätiloissa. Päivälepoa varten päiväkotiin voi ottaa unirievun, lelun tai muun tarpeellisen. Lelu tai rievu voi myös lievittää mahdollisesti iskevää ikävää päivän aikana. Repusta löytyy myös vaippoja, sillä pienien lapsien lisäksi myös hieman vanhemmat lapset voivat niitä tarvita esimerkiksi juuri päivälevon aikana.

Saavuttuaan päiväkotiin Ida vie vaatteensa omalle paikalleen. Ennen äidin lähtöä Ida käy myös pesemässä kätensä. Näiden kuvien tarkoitus on muistuttaa päiväkodin yleisistä käytännöistä. Vaatteiden ja omien tavaroiden vieminen omalle paikalle on arkitaitojen hallitsemista, omien tavaroiden huolehtimisesta sekä siisteyskasvatusta. Käsien pesulla vähennetään tautien leviämistä päiväkodissa ja se opettaa myös hygieniakäytäntöjä.

Aamupalalla Ida syö puuroa, sillä sitä on usein tarjolla päiväkodin aamiaisella. Aamupala on osa päiväkodin päivärytmiä, joten se haluttiin sisällyttää kirjaan. Aamupalalta yleensä keräännytään ryhmän lasten kanssa yhteen esimerkiksi aamupiirin avulla. Niissä saatetaan kertoa päivän ohjelmasta tai vaikkapa laulaa yhdessä.

Aamupiirin jälkeen päiväkodeissa alkaa usein toiminta-aika. Kuvakirjaan toivottiin metsäretkeä, joka sisällytettiin kirjaan toiminta-ajan paikalle. Metsäretkikuvaan haluttiin lisätä sisällyttää eväretki, sillä se niitä toteutetaan päiväkodeissa, eikä niistä aina ole vanhemmilla kattavaa tietoa. Eväissä haluttiin painottaa pientä kokoa, sillä päiväkodissa syödään normaalisti lounas metsäretkistä huolimatta. Metsäretkikuva koettiin merkitykselliseksi, koska maahanmuuttajataustaisilla ei aina ollut tietoa suomalaisten tavasta käydä metsässä ja se saatettiin kokea jopa pelottavana paikkana. Kuvan kautta haluttiin esittää metsässä käynnin normaaliutta ja turvallisuutta. Se kuvaa myös päiväkodin erilaista oppimisympäristöä.

Ulkoilu on osa päiväkodin arkea. Lapset pääsevät leikkimään erilaisilla leluilla kuin sisällä ja liikkumaan raikkaassa ulkoilmassa. Ulkoilussa tärkeää on säänmukainen vaatetus. Haastattelujen perusteella tämä oli asia, jota haluttiin painottaa, sillä varsinkin Suomen ulkopuolelta tulleilla saattoi olla tässä hankaluuksia. Kirjaan tehtiin vaatetuskuvat vuodenaikojen mukaan. Kesäkuvaan laitettiin kevyttä vaatetusta, kun taas talvikuvassa haluttiin korostaa lämpimiä vaatteita ja kerrospukeutumista. Syksy- ja kevät kuvissa painottuivat kuravaatteiden tärkeys ja kevytoppahaalareiden ja välikausiasujen tarpeellisuus. Vaatekuvissa haluttiin huomioida myös nimikointi, sillä vaatteet saattavat usein sekoittua lasten kesken tai mennä hukkaan.

Puolivälissä kirjaa on kuva lounashetkestä. Ateriat usein rytmittävät päiväkodin arkea ja ovat osa opetustilanteita. Lounaan jälkeen yleensä päiväkodissa alkaa päivälepo. Ennen päivälepoa lapset käyvät potalla tai vessassa. Vessassa käynti kuuluu päiväkodissa muihinkin ajankohtiin, mutta kuvituksessa päätettiin korostaa lepo hetkellekin kuuluvaa siirtymistä kuvan kautta. Lepohetkellä lapsi saa levätä omassa sängyssään mahdollisen unikaverin kanssa. Lepohetki kuuluu myös päiväkodin päivärytmiin, vaikka hetkellä ei olekaan pakko nukkua. Lapsi saa mahdollisuuden levätä toiminnallisen aamun jälkeen.

Lepohetken jälkeen päiväkodissa on yleensä välipala. Ruokailukuvien avulla vanhemmat näkevät, kuinka usein päiväkodissa syödään ja mihin aikoihin. Näin he saavat tietää, milloin heidän lapsensa on syönyt.

Päivä jatkuu leikkihetkillä sisätiloissa. Leikki on lapselle tärkeää ja hän myös oppii sen kautta erilaisia taitoja. Sisäleikkihetkien jälkeen siirrytään ulos, missä leikit jatkuvat. Idan äiti tulee hakemaan Idaa päiväkodista ja juttelee työntekijän kanssa. Kuvalla haluttiin korostaa vanhemman ja työntekijän kohtaamista ja heidän välisiä yhteistyötään. Idan päivä päiväkodissa päättyy tähän luottamukselliseen kohtamiseen.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tekeminen alkoi aiheen valinnalla. Aihe valikoitui lopulta omien mielenkiinnon kohteiden ja kokemusten kautta. Työharjoittelut varhaiskasvatuksen parissa sekä erilaisissa maahanmuuttajia koskevissa organisaatioissa saivat meidät kiinnostumaan näiden aiheiden yhdistämisestä. Omien kokemusiemme kautta olimme huomanneet, että uudet menetelmät tai työkalut maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentelyn tueksi olisivat tervetulleita päiväkoteihin. Ajatus kuvakirjan tekemiseen lähti päiväkotien ja huoltajien välisen yhteistyön edistämisestä. Pohdimme, kuinka päiväkodeissa kommunikointi ja tiedonvälitys hoidetaan maahanmuuttajien kanssa ja voisiko sitä helpottaa jollain tavalla.

Halusimme luoda opinnäytetyönämme apuvälineen, joka helpottaa lapsen päivähoidon aloitusta. Halusimme luoda tavan, jolla perhe voi syventyä uuteen, koskettavaan elämänmuutokseen jo ennen päivähoidon ensimmäistä päivää. Kirja helpottaa alun ahdistuksessa. Pyrkimyksenä oli myös luoda linkki perheen ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välille, sillä halusimme korostaa huoltajien ja kasvattajien yhteistyön merkitystä.

Valitsimme aiheemme siksi, koska koemme päivähoidon aloituksen koskettavan koko perhettä. Lähtökohtaisesti halusimme kohderyhmäksi erityisesti maahanmuuttajataustaiset lapset, koska muutenkin vaikea aihe saa heidän kanssaan uuden näkökulman. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskennellessä on otettava huomioon mahdollisesti yhteisen kielen puuttuminen ja kulttuurin eroavaisuudet. Opasta tehdessä pohdimme, mikä on kohderyhmälle merkityksellistä tietoa. Saimme vahvistusta omiin ideoihimme sekä uusia näkökulmia haastattelemaltamme lastentarhanopettajalta.

Opinnäytetyön tekeminen kasvatti meitä tulevina sosionomeina ja saimme paljon eväitä lastentarhanopettajan työtä varten. Laajensimme ymmärrystämme päivähoidon aloituksesta erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten kohdalla. Tulevaisuudessa osaamme työssämme ottaa uusia asioita huomioon lasten aloittaessa päivähoidon ja tuemme perheitä haastavan elämänmuutoksen edessä. Opinnäytetyötä varten olemme lukeneet paljon varhaiskasvatukseen liittyvää kirjallisuutta ja

tekstejä, joten osaamisemme varhaiskasvatuksen teoriakentällä on syventynyt. Oppaan rakentaminen auttoi meitä käsittelemään kuvakirjan keskeisiä asioita hyvin käytännönläheisellä tavalla.

Rajasimme haastateltavat vain varhaiskasvatuksen henkilöstöön, koska koimme heidän olevan päivähoiton aloituksen asiantuntijoita. Opasta voitaisiin jatkojalostaa lisäämällä muun kohderyhmän toimijoita mukaan. Tässä tapauksessa asiantuntijoita voisivat olla myös maahanmuuttajien kanssa työskentelevät. Kuvakirjaa voisi kehittää edelleen muillakin tavoin. Siitä voisi tehdä esimerkiksi laajemman lisäämällä enemmän sekä kuvia että tekstiä.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet – lämpimän vuorovaikutuksen kirja. Juva. PS-kustannus.

Anttila, M. & Haapala, E. 2010. Aapon jännittävä päivä –Kuvakirja päivähoiton aloittamisesta. Sosiaalian AMK-opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Clayton, J. 2003. One classroom, many worlds: Teaching and learning in the cross-cultural classroom. Heinemann. Portsmouth, NH.

Eerola-Pennanen, P. 2011. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. Hujala, E. & Turja, L, 233–245. Jyväskylä. PS-kustannus.

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa, 86–101. Toim. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. Helsinki. Unigrafia Oy.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa. Printel Oy.

Heinimaa, E. 2001. Kuvakirjat lapsen ja aikuisen maailmassa. Teoksessa Avaa lastenkirja – johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön, 142–163. Toim. Suojala, M. & Karjalainen, M. Hämeenlinna. Karisto Oy.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Heister Trygg, B. 2010. Graafinen kommunikointi. Helsinki. Kehitysvammaliitto.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Tammi. Keuruu.

Isosävi, S & Kuittinen, S. 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. 78–95. Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. Vaasa. Kirjapaino Fram.

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Karasma, K. 2012. Suomi toisena kielenä – opetustieteen perusteet. Finn Lectura.

Karila, K. 2013. Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. 9–29. Toim. Karila, K. & Lipponen, L. Tampere. Vastapaino.

Karila, K. 2010. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus, 91–110. Toim. Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. Tampere. Vastapaino.

Karjala, J., Koskinen, O. & Sinkko, M. 2011. Maahanmuuttajaperheiden ja päiväkodin henkilökunnan välisen kasvatuskumppanuuden tukeminen – Opas perheille päiväkodista. Sosiaalialan AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Kivijärvi, T. 2016. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 246–259. Toim. Turja, L. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Jyväskylä. PS-Kustannus.

L 19.1.1973/36. Varhaiskasvatustalaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 14.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036#L1P1>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 410/2015. Kuntalaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.10.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

MLL. 2017. Lapsi aloittaa päivähoiton. Viitattu 24.2.2017 http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_aloittaa_paivahoidon/

Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Pienet päivähoitossa, 35–63. Toim. Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Helsinki. WSOY.

Ojapуска, L. 2016. Suomalaisen varhaiskasvatuksen käytäntöjen opastaminen maahanmuuttajaperheille. Sosiaalialan AMK-opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

- Opetushallitus. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat – Mikä muuttuu?. Varhaiskasvatus. Viitattu 23.8.2017. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/uudet_vasut
- Pernaa, M. 2014. Monikulttuurisuus on arkea varhaiskasvatuksessa. Tesso. Viitattu 24.2.2017. <https://tesso.fi/artikkeli/monikulttuurisuus-arkea-varhaiskasvatuksessa>
- Pikkarainen, V & Kuronen, M. 2010. Matroskinin työkalupakki – Välineitä monikulttuurisuuskasvatukseen. Joensuu. Painopaikka Kopijyvä.
- Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus – Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Ritosalo, S. 2010. Opas maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välisen kommunikoinnin helpottamiseksi. Sosiaalialan AMK-opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? – Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa. Waasa Graphics Oy.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa tutkimushaastattelun käsikirja, 427–442. Toim. Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. Tampere. Vastapaino Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen verkkoarkisto. Tampereen yliopisto. Viitattu 27.8.2017. http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf
- Salminen, E. & Tynninen, K. 2011. Omaha-ohjauksen käyttö päiväkodissa. Omaha-ohjauksen pedagogisena työvälineenä. Pedatieto Oy.
- Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. 63–76. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. Vaasa. Kirjapaino Fram.
- STM. 2017. Osallisuuden edistäminen. Viitattu 2.8.2017. <http://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- Suomen Vanhempainliitto. 2017. Varhaiskasvatus. Viitattu 17.8.2017. http://www.vanhempainliitto.fi/koti_ja_koulu/varhaiskasvatus
- Söderling, I. 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. 15–31. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. Vaasa. Kirjapaino Fram.

The Psychology Notes HQ. 2016. What is Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory? Viitattu 10.3.2017. <http://www.psychologynoteshq.com/bronfenbrenner-ecological-theory/>

THL 2017 a. Käsitteet. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. Viitattu 14.7.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/tyokalut/kasitteet>

THL 2017 b. Hyvinvointi- ja terveyserot. Osallisuus. Viitattu 2.8.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus#Mitä%20tarkoitetaan?>

THL 2017 c. Maahanmuuttajien osallisuus ja kotoutuminen. Viitattu 11.10.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/maahanmuuttajien-osallisuus-ja-kotoutuminen>

Tilastokeskus. 2016. Suomen virallinen tilasto. Väestörakenne. Vuosikatsaus 2015. Viitattu 12.7.2017. http://www.stat.fi/til/vaerak/2015/01/vaerak_2015_01_2016-09-23_tie_001_fi.htm

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja, 41–54. Toim. Turja, L. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Turja, L. 2010. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Varhaiskasvatus tänään. Suomen varhaiskasvatus ry:n verkkolehti. Toukokuu 2011. 24–35.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Tampere. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Yhdistyneet kansakunnat. 1989. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 13.8.2017. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Tampere. Tammer-Paino Oy.

1. Miten päivähoidon aloitus toteutetaan päiväkodissanne? Saavatko lapsi ja vanhemmat jonkinlaista kirjallista infoa? Huomioidaanko maahanmuuttajia jollakin erityisellä tavalla? Onko teillä ollut vaikeuksia kommunikoida maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa?
2. Minkälaisia apukeinoja käytätte lasten kanssa kommunikoimisessa? Miten kommunikointi maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa huomioidaan?
3. Koetko, että maahanmuuttajataustaisia lapsia on varhaiskasvatuksen piirissä enemmän, ja tulisiko heitä huomioida paremmin? Ovatko toimintatavat päiväkodissa muuttuneet maahanmuuton lisääntymisen myötä? (Jos ovat, niin miten?)
4. Onko mielestäsi tämänkaltainen tuotos hyödyllinen perheitä ajatellen? (Jos on, millä tavoin?)

Tuotokseen pohdittavia asioita:

- tuotoksen sisältö, esimerkiksi säänmukainen vaatetus, repun sisältö, päivärytmi?
- suunnataanko tuotos jollekin ikäryhmälle
- lisätäänkö tuotokseen sanoja, lauseita, tarina? Jos kyllä, niin millä kielellä?
- viitteellisten kellonaikojen (päivärytmi) tarpeellisuus
- muita toiveita, ehdotuksia?

LIITE 2.

Kuvakirja

(ei julkaista)